

T.C.HÜKÜMETLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPORLA İLGİLİ UYGULAMALARI (1923-2001)

**Yavuz TANYERİ, Orcan MIZRAK,
Yunus ÖZTAŞYONAR, Erdinç ŞIKTAR*

ÖZET

Bu araştırmada Türkiye’de bugüne kadar kurulan 57 Cumhuriyet hükümetinin sporla ilgili hedefleri ile görev yapan hükümetlerin uygulamaları sırasında yapılan kanun ve yönetmelikler araştırılmıştır. Araştırmada 3 bölüme yer verilmiştir. Çok partili döneme geçişe kadar, çok partili döneme geçişten sonra ve Askeri dönemler ve bu süreçte yapılan uygulamalar araştırılarak tartışılmıştır.

I. İsmet İnönü Hükümeti:

İsmet İnönü başkanlığında kurulan I. Cumhuriyet hükümeti sırasında Türk sporunu 14 yıl süreyle yöneten TİCİ (Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı) 02.01.1924 tarihinde kesin örgüt yapısına kavuşmuştur. 3.8.1909 tarihli Cemiyetler Kanunu hükümleri çerçevesinde ve aynı yasaya bağlı spor kulüplerinin bir araya gelmesiyle kurulmuş; devlet önünde Türk sporunun tek sorumlusu ve temsilcisi sayılmış; Reisicumhur Mustafa Kemal Atatürk’ün himayesinde ve Başvekil İsmet Paşanın fahri riyasetinde çalışan bu örgüt kendine özgü bir yönetim yapısına sahipti. Devletten bağımsız olarak futbol takımlarının bir araya gelmesiyle kurulmuş olan bu örgüt, kendine bağlı İdman Heyeti Müttehideleri (federasyonlar) aracılığı ile faaliyetlerini yürüten merkez ve taşra teşkilatından oluşan, taşrada ise; Mıntika İdman Heyetleri Birlik ve Kümeleri şeklinde yapılanmıştır.

VIII. İsmet İnönü Hükümeti:

Bu hükümet sırasında Türk sporunu 14 yıl süreyle yöneten TİCİ Genel Kongresinde kendini fesih ederek yerini CHP (Cumhuriyet Halk Partisi)’ye bağlı TSK (Türk Spor Kurumu)’ na bırakmıştır. Bu sırada spor yönetimi, futbol takımlarının kendine özgü yönetim şekline tamamen devletçi bir niteliğe dönüşmüştür.

Tamamen devletçi bir yapıya sahip olan TSK’nın bütçesi ve atama işlemleri CHP tarafından yapılmaktaydı. Bir başka deyişle spordaki devletçi anlayışında başlangıcıydı.

I. ve II. Celal BAYAR Hükümeti:

Bu hükümete kadar geçen sürede on sekiz hükümet görev yapmış olup bunlardan Celal Bayar Başkanlığında 1.11.1937 kurulan IX. Hükümet programında, “sporun milli kültür kadrosu içinde mütalaasının zaruri görüldüğü ve sporun profesyonel şampiyonlar yetiştirmek için istenmediği ifade edilerek, bunun gerekçesi ve sporla ilgili temel düşünceler şu şekilde açıklanmaktadır: spor, okullarımız gibi, sahnemiz gibi milli kültürümüzün bir bütünüdür. Büyük gaye, Türk vatandaşını fikir ve düşünce itibariyle kuvvetli, vucüd itibariyle kuvvetli, en ve tam sıhhatli, seciyeli gürbüz güzel insan olarak yetiştirmektir. Nasıl ki memleketimizde okumak yazmak bilmeyen tek vatandaşın kalmasını istemiyorsak, sevdiği ve bütün hayatınca tatbik edeceği laakal bir spor olmayan vatandaş da kalmamalıdır. Salim bir kafa ancak sağlam bir vücut da olabilir sözü Türk Ata sözüdür. Yine bu

mülâhaza iledir ki bütün vatandaşlarda verim kudretini muhafaza için muntazam çalışma, hafta ve yıl tatillerinden muntazam istifade ve seyahat zevkinin inkişafına taraftarız”.

Hükümet ayrıca, “sporu bir merkeze bağlayıp teşkilatlandırmak ve muhtelif spor teşekkül ve hareketlerini o vasıta ile idare etmek için “,TBMM’ ne bir kanun tasarısı sunacağını belirtmektedir.

Spora geniş bir şekilde yer veren bu hükümet sırasında spor yönetimi bir anlamda bir partinin yan kuruluşu niteliğinden arandırılarak müstakil bir genel müdürlüğe dönüştürülmüştür. I. Bayar hükümeti sırasında 16.07.1938 tarihinde 3530 sayılı yasa ile Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğüne kurulmuştur. Yine bu dönemde 1939 yılında TMOK(Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi) kurulmuştur.

II.Recep PEKER Hükümeti:

Recep Peker Başkanlığında 7.08.1946 tarihinde kurulmuş olan XV. Hükümet programında spora yer veren tek parti dönemin son hükümeti olmuştur. Bu hükümet, beden eğitimi ve sporla ilgili hedeflerini şöyle açıklamıştır: “Her türlü spor faaliyetleri, okullar ve kulüpler için öğretici kadroyu yetiştirecek olan Yüksek Beden Terbiyesi Enstitüsünün açılmasına çalışacağız. Kapalı ve açık beden terbiyesi ve spor sahaları kurulması işinde teşebbüs alacağız .”

Planlı Kalkınma döneminin başlangıcından bugüne kadar görev yapan hükümetlerin ortalama % 20’sininin programlarında spora ilişkin hedef ve politikalarla ilgili hususlara yer verildiği görülmektedir.

IX. ve X. İnönü Hükümeti:

Bu hükümet sırasında TMOK(Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi) ilk kez resmi statüye kavuşturularak 2.05.1962 tarihinde 111.013 sayılı resmi gazetede yayınlanmıştır. Ayrıca 29.02.1964 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile milli sözcüğünü kullanmasına izin verilmiştir.

I. Demirel Hükümeti:

I.Süleyman Demirel hükümeti sırasında Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur. 03.11.1969 tarihinde Türk spor yönetimi açısından en önemli denilebilecek bir işlem gerçekleştirilmiş, spor, Bakanlar Kurulunda ilk kez müstakil bakanlık düzeyinde ve GSB (Gençlik ve Spor Bakanlığı) olarak temsil edilmiştir.

I. Ecevit Hükümeti:

1974 yılında Bülent Ecevit Başkanlığında kurulan 37.Cumhuriyet Hükümeti döneminde Ankara’da 19 Mayıs, Gençlik Spor Akademisi kurulmuş, Türk spor bilimi açısından önemli sayılabilecek bir uygulama başlatılmış, ancak Türk sporuna eğitim açısından değerli hizmetler veren bu kurum(daha sonra İrmak ve Demirel hükümetleri döneminde açılan diğer akademilerde dahil olmak üzere) 1983 yılında YÖK’ün kurulmasıyla birlikte Üniversitelerin Eğitim Fakültelerine bağlı bölümler haline dönüştürülmüştür.

Bülend Ulusu Hükümeti:

12 Eylül askeri ihtilali ile birlikte Bülend Ulusu başkanlığında kurulan 44.Cumhuriyet hükümeti sırasında spor 59. Madde ile ilk kez Türkiye Cumhuriyeti Anayasası güvencesi altına alınmıştır.

Yine bu dönemde kurulan YÖK(Yüksek Öğretim Kurulu) tarafından Gençlik Spor Akademileri kapatılarak, Türk Spor Eğitimi açısından önemli bir kaynak özelliği taşıyan bu okullar üniversitelerin Eğitim fakültelerine bağlı bölüm haline dönüştürülmüştür.

I. Özal Hükümeti:

Turgut Özal hükümeti döneminde 1984 tarihinde Beden Terbiyesi Spor Genel Müdürlüğünün ismi değiştirilmiş 3289 Sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun gereğince de GSGM Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlanmıştır.

VII. Demirel Hükümeti:

49. hükümet olan bu dönemde Türkiye Olimpiyat 49. Cumhuriyet hükümeti döneminde yapılması planlanan 27. Yaz olimpiyatlarına ev sahipliği yapmak üzere Olimpiyat Hazırlama Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna göre Türkiye 2000 yılında yapılacak olan yaz Olimpiyat Oyunlarını yapmaya talip olmuştur. Bu istem 2008' e kadar sürdürülmüştür. Ancak 2008 de ve sahipliğini alamayan Türkiye yeni bir karar verme aşamasındadır. Ayrıca bu hükümet döneminde Futbol Federasyonu GSGM' den ayrılıp özerk bir yapıya kavuşturulmuştur.

SONUÇ

Bugüne kadar kurulan 57 Cumhuriyet Hükümetinin sadece 10'u döneminde beden eğitimi ve spora ilişkin kanun ve yönetmelikler yapılmış ve bunlardan 32'si programında spora yer vermiş, bu hükümetlerden 25'inin programında da spora hiç değinilmemiştir. Bu nedenlerdendir ki, hükümetlerin genel olarak ve de zorunlu kalmadıkça beden eğitimi ve spora ilişkin olarak sistemli bir çalışma yapmadıkları anlaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Acar Muhittin**, Sporda Hedefler ve politikalar 1923-1993, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Planlama Dairesi Başkanlığı, 1994, Ankara.
- DİE**, Spor İstatistikleri, DİE Matbaası, 1996, Aralık.
- Fişek, kurthan**, Spor Yönetimi -Dünyada ve Türkiye'de- SBF Basın ve Yayın Yüksekokulu basımevi, 1980, Ankara.
- Nuran Dağlı- Belma Aktürk**, Hükümetler ve Programları- 1920/1960- TBMM Kütüphane-Dokümantasyon ve Tercüme Müdürlüğü Yay. No: 12, 1988 Ankara.
- Yunus Tayga**, Türk Spor Tarihine Genel Bakış, GSGM yay. Yayın no: 87, 1990, Ankara.